

Nr 1 vår 2020

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

Vår tid
med jorden

Världen behöver
bli mer lokal

Hur klarar
vi oss vid kris

JORDBRUKSPOLITIKEN

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör:
Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Jonas Wangsten

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej. Önskas material åter ska ett frankerat returkuvert skickas med.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration
Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Rolf Anderson
rolf@sverigessmabrukare.se

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande
Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli
Lena Larson
Torget 3 C, 571 68 Malmbäck
073-8101223 och 070-55 92 769
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida
www.sverigessmabrukare.se

Omslagsbild:
Carl-Uno och Sture Caremalm. Kroksult.
Foto av Tore Hagman

Ledare 3

Gästskribent: Dietvägval för 2020-talet 4-7

Jordbrukspolitik: Jordbruksstödet funktion enligt riksdagspartierna 8-10

Förbundsnytt: Inbjudan till årsstämman 11

Krönika: Någonstansare 12-14

Förbundsnytt 15

Småbrukaren granskar polsens befogenheter 16

Betraktelse 17

Jordbrukspolitik: Mjölkkrisen och mjölkpriset 18-19

Jordbrukspolitik: Hur klarar vi oss vid kris 20-23

Jordbrukspolitik: Timmervälta vid allmän väg 24-25

Bokrecension: Vår stund med jorden 26-27

Torget 28

Aktiviteter 29

Kontaktuppgifter till lokalavdelningar 31

KAN SVENSKT JORDBRUK VARA LÖNSAMT?

I den här tidningen tittar vi närmare på jordbrukspolitiken och framför allt lönsamheten. Hur påverkar den böndernas verksamhet.

Vi har låtit de åtta riksdagspartierna få möjlighet att svara på några frågor om de skattemedel som jordbruket får.

Här finner vi något intressant. Alla partier är ganska eniga kring att de pengar som ges till jordbruket bör föras från Pelare 1 till Pelare 2.

Nu handlar det alltså om CAP, EUs gemensamma jordbruks- och landsbygdsutvecklingspolitik, som är uppdelat i två så kallade pelare.

Direktstöden i Pelare 1 är olika stöd som jordbrukare beviljas direkt om de ser efter sin jordbruksmark och uppfyller kraven för livsmedelssäkerhet samt miljö- och djurskydd.

Landsbygdsutveckling i Pelare 2 skall hjälpa landsbygdsområden att växa, öka sysselsättningen och höja levnadsstandarden. Den gemensamma jordbruks- och landsbygdspolitikens andra pelare medfinansieras av EU-länderna. Här ingår exempelvis projekt- och företagsstöd, kompensationsstöd och miljöersättningar inom landsbygdsprogrammet.

SPELAR DET NÅGON ROLL HUR PENGARNA KOMMER JORBRUKET TILL DEL?

Är då denna förskjutning av pengarna till jordbruket bra eller dåligt för bonden? Om samma summa ges så borde det väl inte spela någon roll kan man tycka. Men så enkelt är det inte. Lite förenklat kan man kalla pengarna som ges i Pelare 1 för stöd. De ger bonden en bättre lönsamhet och är ofta avgörande för att klara ekonomin. De pengar som ges i Pelare 2 har istället formen av ersättning. Man får ersättning för att utföra ett uppdrag åt staten och samhället. Här kan ersättningen aldrig bli högre än vad som anses vara full kostnadstäckning. Det är alltså svårt att med hjälp av dessa pengar öka sin lönsamhet.

Idag är jordbruksstödet från Pelare 1 det som gör att svenskt jordbruk ger ett plusresultat. I andra länder som tex Polen, Danmark och Nederländerna så skulle jordbruket klara sig utan stöd. I Sverige är dock kostnadsläget sådant att stöden är avgörande för att bonden skall få en lön.

Nu när politikernas vilja är att minska stöden och flytta pengarna till ersättningar så behöver de svenska jordbrukarna fundera på hur de kan få bättre betalt för det de producerar. Ska konsumentpriserna

öka för att täcka upp förlusterna eller vill politikerna kompensera på annat sätt? Knappast troligt... Så länge som man säljer till grossist så är det oftast världsmarknadspriset som avgör ersättningen. I vår globaliserade värld så är det alltid den som kan sälja något billigast som sätter riktpriiset. Man brukar tala om att det är den komparativa fördelen som avgör.

Då kan man fundera över om vi i Sverige har komparativa fördelar för vårt jordbruk. Vad gäller volym så är det mycket tveksamt. Om vi också väger in vårt omfattande regelverk så blir det inte bättre.

Hur kan då svenska bönder bedriva en lönsam verksamhet? Som jag ser det så handlar det främst om att bli jättestor och spela det globala spelet, eller så väljer man att lägga fokus på att kapa mellanleden. Att sälja direkt till konsument eller restaurang.

För att lyckas med detta krävs att man väljer att vara lokal. Att lyfta fram platsens betydelse för det man producerar. Att vara en "någonstansare" som denna tidnings krönikör Eva-Lotta Hultén berättar om.

JONAS WANGSTEN

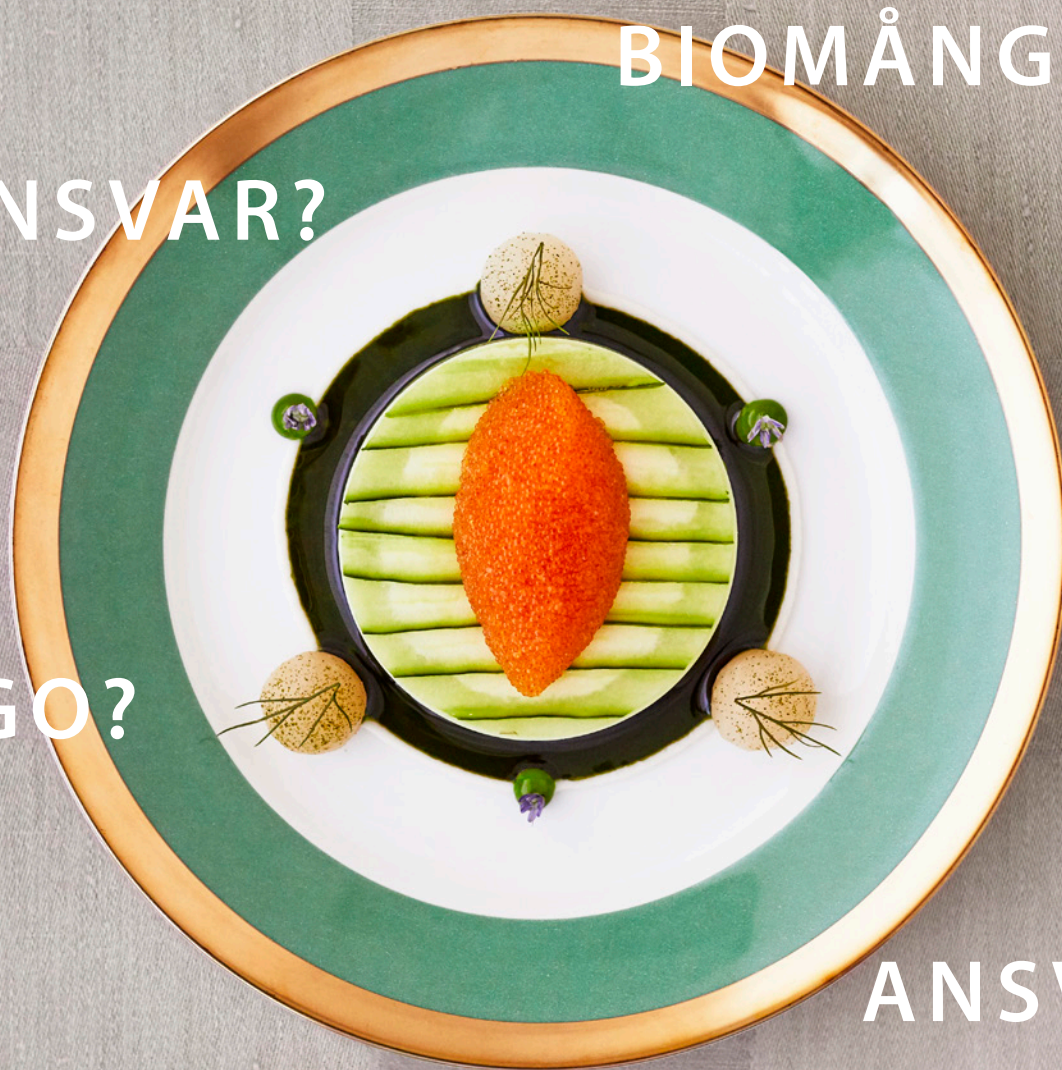
DIETVÄGVAL FÖR 2020-TALET

BIOMÅNGFALD

ANSVAR?

VEGO?

ANSVAR?

**I DEN RIKA DEL AV VÄRLDEN SOM JAG LEVER I KAN MAN INTE BARA ÄTA
UTAN OCKSÅ ANVÄNDA MAT SOM OM DET VORE MODEKLÄDER,
BLING-BLING, JA EN SLAGS MATCHANDE ACCESSOARER.
DIETER GLÄNSER OCH GNISTRAR SOM ÄDELSTENAR I ETT NOBELFESTDIADEM
OCH RECENSERAS LIKA SJÄLVKLART.
ÖMSOM UTSÖKT, ÖMSOM OPASSANDE OCH SLÖSAKTIGT.**

När mat blir identitet är den inte förhandlingsbar. Fakta får inte ifrågasätta identiteter eller identi-dieter. Så hur ska jag äta när samtidens medmänniskor avkräver mig ett åt-ansvar för miljökonsekvenser och natursammanbrott. Här kommer några faktorer att förhålla sig till.

ÄTA EKOLOGISKT ELLER KONVENTIONELLT ODLAT?

Beroende på vilken diet man väljer så får det konsekvenser för odlingen och djuruppfödningen. Ingen odling kan som bekant ske utan gödningsämnen. Ekoodlat tar tillvara djurens gödsel och det minskar miljöpåverkan. Det är ju bra. Men eftersom ekoskördar är mindre än de konventionella blir det ett högre tillverkningspris per kalori, så att vi måste

jobba längre för samma mängd mat vi köper. Och ökat arbete skapar om något utsläpp av koldioxid, metan osv. Det är ju inte bra. Men med högre matpriser får vi mindre pengar till att köpa sådant som annars är dåligt för klimatet som nya kläder, bilar, flygresor och elektronikvaror.

DÖDA OCH ÄTA DJUR ELLER ATT INTE HA DJUR I FÅNGENSKAP ALLS?

Om man vill äta ekologiskt behövs levande djur som skapar naturgödsel. Så småningom behöver de djuren dö på något sätt. Ekologiska ätare gillar därför djuruppfödning som kor och höns för de, förutom gödsel, också ger animaliska proteiner som ost och ägg så att man kan vara både kött- och växtätare samtidigt,

som lakto-ovo-vegetarian. Men för djurskyddarna är det mer besvärligt. De vill inte ha djur i fångenskap. Då behövs alternativ. Som tur är finns det något som heter konstgödning. Nackdelen är att den kan bidra till otrevliga utsläpp eftersom den tillverkas av olja. Konstgödning är dessutom onaturligt så naturvännen väljer eko, medan djurskyddaren får hålla tillgodo med konstgödning. Ja, man kan aldrig få allt här i världen.

GILLA BIOMÅNGFALD ELLER GILLA UTARMNING AV DJUR, VÄXER OCH SVAMPAR?

Forskningen visar att det som ger bäst biomångfald är betande djur som kor, får och getter. Nackdelen är att de rackarna inte lever i evighet utan dör då och då.

Ska man äta dem eller bara kompostera dem till gödning? Och gillar man inte att hålla djur i fångenskap, men ändå vill ha lite biomångfald, kan ett alternativ till gräsbetningen vara traktorer som klipper gräset. Det finns forskare som föreslår det radikala förslaget som alternativ till betande djur. Å andra sidan går traktorerna på dieselolja men kanske kan man ha elektriska traktorer? Forskare har också djärvt föreslagit att man kan ha särskildt anställda personer som liksom ”betar av” gräset där traktorerna inte kommer åt. Det kommer att gå åt många människor för det arbetet, så arbetslösheten försvinner i ett nafs. Det är ju bra.

En nackdel för de dieter som säger nej till att hålla djur i fångenskap också omfattar ett nej till att hålla bin i bikupor och ett nej till den animaliska honungen. Färre bin ger sämre biomångfald. Det är inte bra. Men det är förstås bra att inga djur behöver hållas i fångenskap. Men kanske kan människorna i städerna leva på att odla grönsaker på hustaken? För det är ju inte alla växter som behöver pollineras. Ja även här gäller att man aldrig får vara riktig glad.

HA EN NATURENLIG EVOLUTIONÄR LIVSSTIL ELLER ÖVERLEVA MED HJÄLP AV SYNTEKISKA KOSTTILLSKOTT?

Människokroppens funktioner ställer till hinder för den som vill leva enbart på vegetabiliska livsmedel. Under årmiljonernas gång har evolutionen sett till att vi alla selekterats fram via våra livskraftiga förfäder som klarade svälter och kriser. De lyckades överleva på extremt varierad kost med en besynnerlig mix av grönsaker, spannmål, fisk, frukt, vilt, rötter och blad. Idag kan man göra ett enkelt DNA-test som berättar varifrån man härstammar och det är en provkarta av synnerligen livskraftiga gener bakom oss alla! Och alla var de extrema allätare.

Att du som läser denna text ens finns till beror på, förutom att du är den mest framgångsrika individen i din familjs årsmiljonlånga livskedja, att dina förfäder också hittade rätt slags vitaminer och näringsämnen ur sin naturliga kost. De åt verkligen allt och valde inte bort vissa djur och vegetabilier. Men det kan vi tack och lov göra idag. Att dina förfäder dessutom uppvisade en stor matlagningsskicklighet,

en slags urtidens TV-kockar, kan man ägna en välvillig tanke åt när vi ser hur storartade saker våra komplexa hjärnor kan tänka ut. Hjärnan har nämligen lättare att tillgodogöra sig energi och näring ur tillagad mat än ur råa och otillagade livsmedel. Det gäller även för oss idag. Hade dina förfäder fortsatt att äta frukt och grönt, som våra släktingar aporna alltså gör, hade din hjärna fortsatt att vara av samma storlek som apornas. Så ingen Shakespeare, inga månlandningar, ingen klimatvetenskap och ingen World of Warcraft eller TV4:s Idol utan varm tillagad mat.

Men vad händer med vår egen kropp om vi inte äter de vitaminer och näringsämnen som evolutionen bestämt att den utvecklas bäst av? Utan den animaliskt burna vitaminen B12 dör kroppen efter ett tag när depåerna är slut. Nu går det förstås inte supersnabbt men efter sådär 4-5 år märker man tydligt av bortdomnande ben, demens och minnesförlust. Och utan en del animaliska aminosyror slutar också kroppens celledeling att fortgå. Efter ett tag går vår viktigaste skyddsväst

mot bakterier och farlig omvärld, vår hud, mycket lätt sönder. Och för kvinnor som följer raw-food-dieten fungerar den samtidigt som ett preventivmedel då menstruation och fortplantningsförmåga upphör till följd av dietens vitaminfattiga innehåll. För män kan också en långvarig B12-brist fungera som ett preventivmedel då kroppen prioriterar överlevnad framför livskraftiga spermier. Ja man kan spara in på kondom- och p-pillerkostnaderna bara genom att välja sin diet med omsorg.

Idag behöver vi människor tack och lov inte bry oss om naturligt sammansatt kost. Vetenskapens laboratorier och industrier förser oss med syntetiska vitaminer så att vi känslomässigt kan bestämma oss för att leva på enbart råa grönsaker, bönor och ärtor, eller kanske på åretruntimporterad avokado och bladgrönsaker. Vi skulle till och med kunna leva på en diet bestående av enbart av vingummin och kexchoklad! Alla bristsjukdomar som uppstår av den dieten kan lätt som en plätt korrigeras med syntetiska vitaminer i kapslar eller vitaminberikade livsmedel som industrin numera förser oss med. Det är verkligen en välsignelse att leva i våra tider!

SÅ VAD ÄR DET DÅ FÖR MATBUDSKAP SOM VI SKA BLI BÄRARE AV I 2020-TALET?

Vad är uppgiften till dig från dina tidigare släktingar, och de som en dag ska ärva DNA av dig?

Det fria valet vi fötts med lämnar tyvärr inget generellt svar. Evolutionen bryr sig bara om att försöka vaska fram den mest lämpade individen som reproducerar sig bäst givet de omständigheter som råder på Jorden; "survival of the fittest" som Darwin skrev. En utbredd tanke i samtidens sociala mediedebatt är att vegetariskt är bra för hälsan, för klimatet ja ibland påstås det till och med vara bra för planeten. Det sista är nog inte sant för Jorden bryr sig inte om vad vi äter. Den snurrar genom den iskalla rymden likt Aniara på väg mot sin brinnande undergång. Klimatet bryr sig lika lite som Jorden om hur det går i slutändan. Det vi kan påverka är därför bara vår egen livsmiljö och vår egen kropps levnad.

Var och en får därför analysera sin egen livstillvaro, leva vidare med sina årmiljongamla DNA-koder, och förstås den levnadsmening man kommit fram

till att man vill följa. Var och en får därtill bestämma vad man vill efterlämna till kommande släkten när man själv ligger i mullen.

En vägledning kan dock vara att vi faktiskt inte kan äta oss vare sig till mening eller lycka. Den kommer istället av att leva i gemenskap. Så innan man bestämmer sig för sin diet så är det alltid bäst att äta med några goda vänner som man litar på, och så samtala över frågan: Var kommer jag från, hur vill jag som människa leva, och vad vill jag efterlämna till den mänsklighet som jag kommer ifrån?

GOTT NYTT 2020-TAL!

RICHARD TELLSTRÖM

Docent i måltidskunskap, föreläsare och författare om matkultur.

Lärare i etnologi och expert i SLUs framtidsmatsprojekt Future Food.

JORDBRUKS- STÖDETS FUNKTION

Ersättningarna till det svenska jordbruket ifrågasätts från olika håll. Inte minst från de åtta riksdagspartierna.

Småbrukaren har därför frågat de jordbrukspolitiska talespersonerna för våra riksdagspartier hur de ser på det jordbruksstöd som vi har idag.

De frågor som vi ställde var följande:

FRÅGA 1

Varför har vi, enligt ditt sätt att se det, ersättningar till det svenska jordbruket?

FRÅGA 2

Bör vi ha ett jordbruksstöd?

FRÅGA 3

Lite grovt kan man säga att jordbruksstödet idag är utformat så att den med mycket mark får mycket stöd och den med lite mark för lite stöd. Det innebär att stödet till spannmålsodlaren kan utgöra 50 % av omsättningen medans stödet till grönsaksodlaren endast är några få procent av omsättningen. Det här beror på att grönsaksodlaren producerar ett mycket större värde per hektar. Är detta något som ni har funderat på?

ISAK FROM

SOCIALDEMOKRATERNA

FRÅGA 1

I grunden står vi för marknadslösningar med tuffa regler, starkt djurskydd och likvärdig konkurrens. Sedan EU inträdet lever vi dock med samma regler, möjligheter och skyldigheter som övriga EU länder. EUs gemensamma jordbruks- och landsbygdpolitik, även kallad CAP (Common Agricultural Policy) är gemensam för alla medlemsländer. Den förvaltas och finansieras genom EU:s budget. CAP Jordbrukspolitiken är en av grundstenarna och den största budgetposten i EU-samarbetet. Det möjliggör billigare livsmedel för medborgarna, likvärdighet och rättvisa konkurrensförhållanden.

FRÅGA 2

Ja, det är en grundsten i EU samarbetet, om inte bör hela EU avveckla stödet samtidigt.

FRÅGA 3

Ja, det och hur djurskyddet kan förbättras hur vi kan öka självförsörjningsgraden, hur jordbruket kan göras effektivare, klimatsmartare och många andra frågor.

De och många andra frågor kommer att förhandlas med de andra EU länderna och kommissionen inför den nya budgetperioden.

KRISTINA
YNGVE

CENTERPARTIET

FRÅGA 1

Dels handlar det om försörjningstrygghet, dvs att säkerställa att vi faktiskt har ett aktivt jordbruk. Men det handlar också om att ersätta lantbrukare för andra samhällsinsatser som konsumenten inte alltid vill betala för, t ex insatser för miljö och klimat.

FRÅGA 2

Ja, staten bör även fortsatt ersätta jordbruket för insatser som konsumenten inte betalar för, t ex djurvelfärd, produktion i hela landet, åtgärder för miljö och klimat.

FRÅGA 3

Som gårdsstödet i pelare 1 idag är utformat så är det dels ett inkomststöd men också en ersättning för att hålla odlingsbar mark i produktion, vilket gör att kopplingen per hektar blir naturlig. På sikt så tror vi i Centerpartiet dock att dagens gårdsstöd inte är helt ändamålsenlig och behöver förändras.

STAFFAN
EKLÖF

SVERIGEDEMOKRATERNA

FRÅGA 1

Jordbruket bidrar inte bara med de livsmedel som lantbruket får betalt för. Det bidrar bland annat även med miljönytta, kulturarvsvärden, en resurs för en levande landsbygd som gör att det finns arbetstillfällen på landsbygden och nationell säkerhet genom livsmedelsförsörjning.

FRÅGA 2

Jordbruket bidrar med värden som det inte går att få betalt för. Genom stöd kan miljövänlighet och gott djurskydd främjas inom jordbruket. Stöd möjliggör jordbruk där det annars skulle läggas ned och i brukningsformer som annars skulle försvinna (exempelvis fåbodbruk). Vi vill dock försöka öka frihetsgraderna för lantbrukaren jämfört med idag, eftersom stöd och de regler som följer med har orsakat för mycket byråkrati och krångel. Men man ska veta att det inte är så lätt att göra inom ramarna för EU.

FRÅGA 3

Vi ser gärna en överflyttning av en del stödpengar från gärdsstöd knutet till arealer till lantbrukares åtgärder och då helst till riktade insatser som ger miljönytta och möjliggör lönsam produktion samtidigt. Vilken produktionsgren som det berör är underordnat de positiva samhälleffekterna som ett stöd bidrar med.

ELIN
SEGERLIND

VÄNSTERPARTIET

FRÅGA 1

För att möjliggöra ett ekologiskt hållbart jordbruk som bidrar till att uppfylla våra miljö- och klimatmål. Därutöver ska de bidra till en hög djurvälstånd samt stärka förutsättningarna för en levande landsbygd och ökad nationell självförsörjning av livsmedel.

FRÅGA 2

Ja. Så länge vi är med i EU:s gemensamma jordbrukspolitik arbetar vi för att en större andel av EU:s jordbruksstöd ska gå till miljöstöd. På sikt vill vi att Sverige ska bestämma över sin egen jordbrukspolitik. Vi anser att det behövs ökade satsningar på mer lokal, nationell och ekologiskt hållbar jordbruksproduktion, mindre kemiska bekämpningsmedel och omställning till en mer ekologiskt hållbar ekonomi.

FRÅGA 3

Ja. EU:s jordbruksstöd är i dag inte hållbart då det i alltför hög grad fokuserar på areal och industriell animalieproduktion. Vi anser att det bör finnas ett tak för hur mycket stöd stora lantegendomar kan få. Vi anser att stödet för lokalt producerade livsmedel bör stärkas och har redan till detta års budget bl.a. föreslagit att det ska införas ökat nationellt stöd för produktion av växtbaserade livsmedel.

MARIA
GARDEJELL

MILJÖPARTIET

FRÅGA 1

När Sverige gick med i EU anpassade vi oss efter EU:s jordbrukspolitik. Sverige hade tidigare tankar på att avskaffa jordbruksstöden.

FRÅGA 2

Ja, det bör vi ha. Men Miljöpartiet vill minska och successivt ta bort direktstöden och istället inrikta jordbruksstöden på olika typer av miljöersättningar.

FRÅGA 3

Ja, det har vi funderat mycket på och Miljöpartiet driver både nationellt och i EU att småbrukarna måste prioriteras högre. Det märktes inte minst när de extra torkstöden betalades ut hur de mindre producenterna missgynnades. EU-reglerna hindrade då en möjlig justering.

Den stora åtskillnad som görs mellan jordbruksnäringen och trädgårdsodlingen är av ondo. Vi behöver fundera mycket mer på hur självförsörjningen av grönsaker skulle kunna öka. Då kan investeringsstöd och stimulanser av olika slag vara intressanta. Satsningen på proteingrödor bör också komma trädgårdsnäringen till del. Från klimatsynpunkt bör ekologisk, effektiv och lokal produktion kopplad till lokal livsmedelsförädling främjas inom exempelvis landsbygdsprogrammet.

NINA
LUNDSTRÖM

LIBERALERNA

FRÅGA 1

För Liberalerna är det viktigt att stöd till olika verksamheter inklusive jordbruket utgår som ersättning för någon typ av mervärde.

I jordbrukets fall handlar det primärt om naturvård och biologisk mångfald. Stöd skulle således kunna utgå till landskapsvård, vård av värdefull naturskog, underhåll av våtmarker och liknande.

FRÅGA 2

Vi bör ge stöd till de mervärden jordbruket skapar. Men vi bör inte ge något allmänt tillskott för att stärka odlares ekonomi.

FRÅGA 3

Vi vill reformera jordbruksstödet inom EU. Dels vill vi halvera det. Dels vill att den halva som blir kvar ska kunna motiveras utifrån sådana mervärden som nämns under fråga 1 ovan. Vi vill inte dela ut några subventioner eller andra marknadsstörande stöd.

MARCUS
OSKARSSON

KRISTDEMOKRATERNA

FRÅGA 1

Sverige är med i EU och EU:s grundtanke är att livsmedel inte får vara för dyrt. Därför finns ersättningen.

FRÅGA 2

Ja

FRÅGA 3

Svårt att få absolut rättvisa i en ersättningsmodell. Kristdemokraterna anser att Sveriges jordbrukare bör få möjlighet att nå lönsamhet oavsett produktionsgren och storlek på verksamhet. Vi välkomnar förslag hur det skulle utformas, för det är viktiga synpunkter som frågan tar upp.

JOHAN
WIDEGREN

MODERATERNA

FRÅGA 1

För att säkerställa att Sverige har ett eget livskraftigt jordbruk med en egen livsmedelsproduktion, som kännetecknas av höga krav på djur- och miljöskydd.

FRÅGA 2

Vi bör ha ett jordbruksstöd för att underlätta för ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk, med en ökad inhemsk livsmedelsproduktion. Jordbruksstöd från EU och vår nationella budget behövs också för att utjämna spelplanen gentemot andra länder i EU och globalt med lägre krav på djur- och miljöskydd. Dessutom viktigt för att bevara våra värdefulla naturbetesmarker.

FRÅGA 3

Vi har inte funderat specifikt på det. Men man kan väl säga att spannmålsodlaren alltid funnits på en mer eller mindre sönderreglerad marknad medan grönsaksodlaren aldrig riktigt sett de svängningarna. Dock skall påpekas att båda typerna av odlare är viktiga för att vi ska klara att nå livsmedelsstrategins mål.

För femte året i rad så välkomnar vi alla medlemmar till årsstämma i vackra Borghamn vid Vätterns strand.

Ta gärna tillfället i akt och gör en liten minisemester om tid finns. Besök Vadstena med sitt slott och kloster. Åk den vackra slingrande vägen på Omberg vid kanten mot Vättern. På södra sidan av Omberg ligger Alvastra klosterruin och Ellen Keys hem Strand. Väl värt ett besök liksom Rökstenen, vår mest kända runsten, några kilometer inåt landet.

PROGRAM LÖRDAG 4 APRIL

Frukost	09.00 - 10.15
Årsmötesförhandlingar	10.30 - 12.00
Uppehåll för lunch	12.00 - 13.30
Vi får på köttgryta, potatis och grönsaker	
Intressanta gäster	13.30 - 15.30
Kaffe	15.30

ANMÄLAN

Anmäl dig senast den 27 mars till:
 Rolf Andersson 0730-51 06 14
 eller Lena Larson 0705-59 27 69
kansliet@sverigessmabrukare.se

EFTER

STÄMMOFÖRHANDLINGARNA

När vi är mätta efter lunchen kommer vi att få ta del av:

Hermelins Grönsaker

Magdalena Hermlin från Väderstad berättar om deras småskaliga grönsaksodling. Ett trettiotal sorter odlas på friland och får växa i lugn och ro. Inte nödvändigtvis spikraka och skinande, det är inte så grönsaker ser ut i deras värld.

Getavelsförbundet

Anna Sundberg berättar om ett projekt som drivs av Getavelsförbundet i samarbete med Småbrukarna och Sveriges Gårdsmejerier. De vill sprida kunskap om getens betydelse som lantbruksdjur. Inte bara för mjölk utan också för dess kött.

Dokumentärfilm

Ingvar Svensson från Jönköpingsavdelningen visar sin dokumentär om Hästmannen, Stig-Anders Svensson.

Om du har djuren så har vi vad de behöver

Lasses Foder är din personliga leverantör i Värnas, Lammhult.

Hos oss finner du foder, stängsel, gödning, fröer mm.

Besök oss torsdag eller lördag 8-12.
 Bor du i närområdet så kör vi hem varorna åt dig.

Affären Modahl

En levande, gammeldags
 lanthandel från 1898
 en mil norr om Lammhult.
 Besök oss för att handla eller
 bara för nostalgi och atmosfär.

Sommartider:
 Tisdag-fredag: 10-18
 Lördag 10-12

Lasses Foder – 0472-260 524
 Affären Modahl – 0382-240 25

**Två små företag
för den lilla kunden**

NÅGONSTANS ÄRE VÄRLDEN BEHÖVER BLI MER LOKAL

Som ung längtade jag hela tiden bort och ut i världen. Jag jobbade, sparade och gnetade för att få råd att åka på läger utomlands, tågluffa i Europa och ryggsäcksluffa genom Latinamerika. Men den senare luffen slutade med hemlängtan efter fem månader. Jag saknade naturen på Västkusten. Det hade hunnit bli maj och jag kunde omöjligt tänka mig att missa den bohuslänska försommaren. Jag bokade om min biljett och lämnade Brasilien tidigare än tänkt. Några år senare var jag ändå tillbaka i Latinamerika, som volontär i Mexiko på ett rehabiliteringscenter för handikappade. Det var ett fantastiskt och

**JAG SAKNADE DET VILSAMMA
MÖRKRET OCH KYLAN,
SNED NOVEMBERSOL OCH
DOMHERRAR MOT SNÖ.
JAG FICK ALLT OFTARE EN
KÄNSLA AV ATT VARA PÅ
FEL PLATS, TROTS ATT JAG
GJORDE NYTTA.**

**VARFÖR VAR JAG INTE HEMMA
OCH GJORDE MIG BEHÖVD?
NOG FANNS DET VÄL
VIKTIGA SAKER ATT ARBETA
FÖR I SVERIGE OCKSÅ?**

lärorikt halvår som jag inte vill ha varit utan men under månaderna där upptäckte jag att jag faktiskt inte heller ville vara utan den svenska vintern, som jag trott att jag tyckte så illa om. Jag saknade det vilsamma mörkret och kylan, sned novembersol och domherrar mot snö och jag fick allt oftare en känsla av att vara på fel plats, trots att jag gjorde nytta. Vad gjorde jag egentligen i Mexiko? Varför var jag inte hemma och gjorde mig behövd där? Nog fanns det väl viktiga saker att arbeta för i Sverige också? Jag reste hem med ambitionen att engagera mig i miljö- och klimatfrågor.

BORTA BRA, HEMMA BÄST?

Den brittiske författaren David Goodhart har myntat termerna Somewheres och Anywheres. Eller översatt till svenska: Någonstansare och Varsomhelstare. Varsomhelstarna är generellt högutbildade, liberalt sinnade och öppna för globalisering och förändring. De känner sig hemma i vilken storstad som helst i världen. Någonstansarna är i stället starkt bundna till en plats, värdekonserverna och vilsna i den snabbt föränderliga värld där vi lever. Är då jag en någonstansare eller en varsomhelstare? Jag klarar mig fint i städer runtom i världen men trivs inte längre än några dagar i någon stad oavsett var den finns. I våras var jag en vecka i Paris och tyckte faktiskt inte ens att den mångbesjungna kärlekens stad var något vidare när trafikbullret började driva mig till

vansinne och min längtan efter träd växte. Då har jag lättare att känna mig hemma på landsbygden, oavsett land. Men helst vill jag vara på den svenska landsbygden, och allra helst på Västkusten. Mitt välmående är alltså starkt kopplat till en plats. I det avseendet är jag en någonstansare. Men på den skala som kallas för GAL-TAN hör jag definitivt hemma på GAL-sidan, som står för Grön, Alternativ, Libertär och kan kopplas till livet som Varsomhelstare.

VIKTEN AV ATT HÖRA HEMMA

David Goodharts begrepp tycks mig problematiska eftersom de förknippar skillnaderna i värderingar så tydligt med om man har en stark hemhörighetskänsla eller ej. Genom de ord han valt framstår det ju nästan som att det är själva tillhörigheten som skapar nationalism och

bakåtsträvande idéer. Som att känslan av att höra hemma någonstans skulle göra en mindre benägen att förändras. Jag tänker att nationalism snarare har med inställningen till det man upplever vara ens plats i världen att göra: om man ser på den som något man äger eller är bunden till genom blod eller bara som den del av världen där man trivs. Och att motstånd mot förändringar i hög utsträckning beror på om de upplevs som positiva eller ej.

KRINGFLACKNINGENS DILEMMA

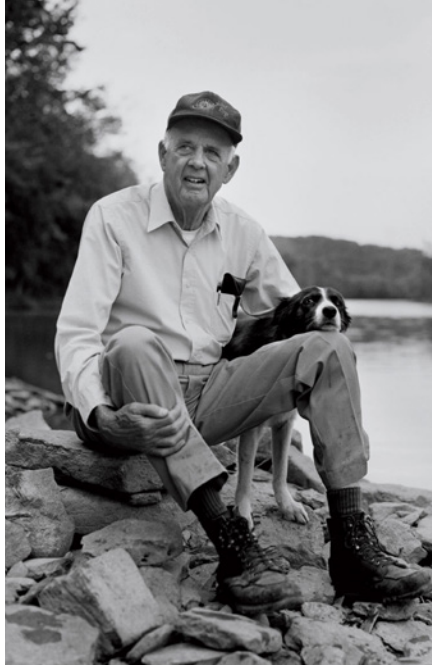
I Marit Kaplas Augustprisbelönade bok "Osebol" skildras den lilla byns förändring från ett i högsta grad lokalt samhälle med egen affär, flera arbetsplatser och skola inte långt borta till en plats där service försvinner och människor veckopendlar till jobb i andra städer, eller dit de kommer bara på ledigheter. I byn på runt 50 invånare rymms

många nationaliteter: Danmark, Norge, Nederländerna, Ungern, USA. Någon jobbar på flyktingförläggningen nästgårds. Det går fint att byta plats att känna sig hemma på och det går fint att välkomna nya människor till platsen. Hoten mot det lokala är inte nya människor utan system som slår sönder förutsättningarna för att leva goda, hållbara liv på landsbygden.

Det ekonomiska system vi skapat bygger på både kringflackande människor och kringflackande pengar. Snickaren Jan Hagström i Osebol veckopendlar till Örebro eftersom han inte kan hitta anställning i närheten. Samtidigt jobbar estländska arbetare med att bygga hus i skidorten Branäs, bara några mil bort. Husen består av moduler som skeppats över från Estland, trots att Sverige är fullt av trä att bygga av, inte minst i trakterna runt Osebol och Branäs.

Det här systemet kanske är bra för den monetära nationella och internationella ekonomin men knappast för den verklighetsbaserade ekonomin i betydelsen hushållning med jordens resurser. Och på vilket sätt har den utvecklingen gjort livet i en by som Osebol bättre? Många av rösterna i boken berättar om hur byn förr var mer levande. Man möttes i affären, jobbade tillsammans med byns skidbacke, umgicks med grannar, njöt av röda lingonskogor och gemensamma jakter. Visst var livet hårt då också men jag anar att det var mer begripligt för dem som levde det, och definitivt mer hållbart för vår planet.

PLANERA HEMKOMSTEN

Den amerikanske författaren, poeten och bonden Wendell Berry menar att för att människan ska ha ett ansvarsfullt förhållande till världen – för att vi inte ska ödelägga den – så måste vi föreställa oss vår egen plats i den och känna sympati med alla de levande varelser vi delar den med. Först då kan vi skapa möjligheten till en medmänsklig, hjälpsam och hållbar resurshushållning. I texten "Examen i att komma hem" skissar han på en kursplan i hemkomst som utgår från ett antal frågor, bland andra: Vad har hänt här? Vilken är den här platsens särprägel? Vad tillåter naturen att vi gör här utan bestående skador eller förluster? Vad kan vi göra för att reparera de skador vi åstadkommit?

OROANDE PROGNOSE

Jag frågade en framtidsanalytiker på OECD, samarbetsorganisationen för ekonomisk och social utveckling, om de ser någon återgång till det lokala i sina trendanalyser. Hennes svar var nej.

Ökad globalisering är fortsatt den synliga trenden. Vi förväntas röra på oss ännu mer, transportera varor ännu mer. Jag hoppas så innerligt att prognoserna är fel. För hur ska vi någonsin klara biologisk mångfald och klimatneutralitet om vi inte åter börjar leva mer lokala liv? Om vi inte alla blir mer av Somewheres – i bemärkelsen att vi känner oss hemma i ett ekosystem och i en social gemenskap som vi vill bidra till att utveckla? Det finns också personliga fördelar med att återknyta till platsen där vi bor. Vi mår bättre av att vistas regelbundet i naturliga landskap och vi kan knappast flänga till naturen i form av sandstränder på andra sidan jordklotet på veckobasis.

DIN PLATS PÅ JORDEN

Villkoren för en arts överlevnad är lokal anpassning. Det gäller såväl människor som djur, slår Wendell Berry fast och undrar hur vi har kunnat inbilla oss att vi är undantagna.

Att man känner sig hemma i städer världen över men inte i det lokala blir med ett sådant förhållningssätt inte ett tecken på god utbildning och intellektuell förfining utan på en brist på koppling till förutsättningarna för ens egen överlevnad.

Nuförtiden inbillar jag mig inte längre att livet pågår någon annanstans och att jag måste resa långt eller befinna mig i städer för att få uppleva det. Jag hör hemma någonstans och det är här.

EVA-LOTTA HULTÉN

Journalist och författare från Bohuslän

När Småbrukarna i Jönköpings län i samarbete med Hultagårds bygdegårdsförening för femte året i följd anordnade sin Småbrukardag utanför Sävsjö den 22 september 2019 hade de tur med vädret. Detta lockade många besökare att komma för att handla av de 20-tal

försäljare av höstens jordbruksprodukter, vilka mestadels var lokalproducerade. Men även hobbyhantverkare av olika slag visade och saluförde vad de tillverkat. Dessutom visade en naturfotograf från bygden sina fina bilder, varav kan nämnas en grizzlybjörn från Alaska och en leopard från Tanzania eller

varför inte en vårglad, spelande gärdesmyg från Portaryd i Småland.

De som önskade sig en trädgårdsblomma av glas med en stjälk av armeringsjärn kunde komplettera sin vinterträdgård med detta. Modals lanthandel hade en lyckad försäljning av speltmjöl och riktig enbärdricka. Servetter med ens eget efternamn tryckt på fanns på ett av borden inomhus. Smådjur som höns och kaniner fanns i sina burar utomhus. De barn som önskade en ridtur på en ponnyhäst fick möjlighet att göra detta.

Att evenemanget var lyckat framgår av lokaltidningen som dagen efter hade en helsida med bilder och text från Småbrukardagen

INGVAR SVENSSON

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Adolfson Max	Kristdala	100
Ahlberg Anders	Alvesta	50
Billefält Roger	Vallentuna	600
Carlsson Fredrik	Brandstorp	100
Dahlén Agnes	Värnamo	300
Fredriksson Aili	Fliseryd	200
Gustafsson Anna	Forserum	100
Håkansson Monica	Rockneby	300
Håkansson Sonny	Herrljunga	100
Johansson B-I	Kumla	100
Johansson Eije	Sävsjö	100
Johansson Håkan	Säffle	100
Jönsson Sigurd	Vellinge	200
Jönsson Stefan	Holmsjö	100
Karlsson Folke	Lindesberg	100
Kronmar Hans	Löderup	100
Lindkvist Marianne	Järfälla	100
Lundahl Birgitta	Lund	600
Nilsson Evert	Torsås	100
Nilsson Kjell-Åke	Hjärnarp	70
Nordin Bo	Backe	200
Olsson Göran	Ed	100

STORT TACK FÖR ALLA GÅVOR SOM GES TILL FÖRBUNDET

Olsson Lasse	Svedala	150
Olsson Lennart	Vedevåg	200
Olsson Rolf	Sparreholm	200
Olsson Rolf	Östersund	100
Persson B-G	Hamneda	100
Risberg Ronny	Hörby	100
Rosenqvist Bo	Ödeshög	99
Sandell Arne	Färgelanda	100
Steén Gunnar	Älmhult	100
Sundberg Lage	Näsåker	50
Svengren Tord	Kungsängen	100
Svensson Ingvar	Lammhult	100
Söberg Anders	Vollsjö	100
Söderberg Per	Kristinehamn	100
Söderquist Sven-Åke	Fjugesta	100
Tureson Lennart	Hyssna	100
Wahlgren Elisabet	Järfälla	500
Werner Per	Västra Torup	100

GÅVOR TILL EGEN AVDELNING

Adolfson Max	Kristdala	100
Andersson Inga	Gullspång	100
Carlsson Fredrik	Brandstorp	100
Dahlén Agnes	Värnamo	300
Ericson Trygve	Lammhult	100
Lindgren Göte	Söderköping	100
Nilsson Evert	Torsås	100
Nilsson Helge	Vinslöv	100
Olsson Lasse	Svedala	150
Persson Sven	Harlösa	100
Persson Torvald	Vingåker	100
Pettersson Bengt	Falköping	200
Runn Ulla	Vretstorp	100
Sixtensson Ann-Mari	Moheda	100
Svensson Ingvar	Lammhult	100
Söberg Anders	Vollsjö	100
Tureson Ingvar	Sätilla	100
Tureson Lennart	Hyssna	100
Zackrisson Ingrid	Tostared	100
Åkesson Philippa	Lomma	100

FÅR POLISEN SKJUTA LANTBRUKSDJUR PÅ RYMMEN?

Ibland kan det hända ett lantbruksdjur kommer ut ur sin hage. De kan bli skrämde, någon har glömt att stänga grinden eller så får de för sig att "gräset är grönnare" på andra sidan.

Det här var precis vad som hände Katarina Brandt. Ni kommer kanske ihåg Katarina från förra årets reportage om vallgrisar i fårhage.

På natten till söndag innan jul förra året rymde hennes ena avelsgalt.

– Morgonen efter, när jag var på väg ut till djuren, ringer en granne och säger att en kollega sett en död gris på vägkanten. Jag åkte och kunde konstatera att en av våra galtar låg död vid vägen. Jag ringde direkt till polisen för att höra vad som hänt, berättar Katarina

Polisen svarade att Trafikverket ringt till dem och sagt att det låg en gris på vägen och de skickade dit en patrull. På frågan om de hade avlivat grisen så nekar de och kan heller inte säga att den har blivit påkörd. Senare på eftermiddagen ringer en polis upp Katarina och säger att det kommit ut felaktig information till tidningar och att det de svarat tidigare inte stämde. Polismannen säger då att det var han som sköt grisen.

En förbipasserande polispatrull upptäckte alltså galten på vägen. Istället för att fösa den genom en öppning i viltstängslet 50 meter bort eller försöka få tag på Katarina så valde de att skjuta grisen. Tre skott avlossades. Sedan lämnade man grisen på väggen utan avblodning.

Nu börjar det bli riktigt intressant. Varför sköt polisen Katarinas gris och får de göra det? Jag pratar med flera regionala polischefer som inte vet hur den enskilde polisen skall hantera en situation

med djur på rymmen. De hänvisar till Länsstyrelsen som hänvisar tillbaka till Polisen. Då får jag istället kontakt med deras juridikavdelning. Av Emma Brander, jurist på Rättsavdelning Bergslagen, får jag följande svar:

"Vad avser lantbruksdjur som är på rymmen vid en väg är omständigheterna i det enskilda fallet avgörande för vilken hantering som bör komma ifråga. I enlighet med proportionalitetsprincipen bör den minst ingripande åtgärden som situationen kräver användas. Det vill säga att om det är möjligt att fånga in djuret eller att på annat sätt avlägsna det från vägen (exempelvis genom att tillfälligt stänga av vägen och fösa bort det) bör det alternativet användas. Att avliva djuret borde endast i undantagsfall komma ifråga och då med hänvisning till bestämmelserna om nöd, vilka borde kunna tillämpas om det utifrån den aktuella situationen är helt nödvändigt för att förhindra en (inte obetydlig) trafikolycka."

VAPEN OCH KOMPETENS

– Jag frågade när jag gjorde anmälan om händelsen till polisen, vad de hade för tjänstevapen, men de kunde de inte svara på. Jag frågade också om de har utbildning på hur olika djur skall avlivas och hur en avlivning går till. Svaret jag fick var att de egentligen inte har någon speciell utbildning kring detta, berättar Katarina.

Att Polisen inte kan tala om vilket vapen som användes verkar märkligt då det normala tjänstevapnet är en pistol av märket Sig Sauer och har så varit sedan 80-talet. På Polisens hemsida kan man läsa att poliser får skjuta när de själva eller andra utsätts för hot eller svårare våld som

kan orsaka allvarlig skada. När en polis har avlossat ett skott, antingen med avsikt eller av misstag, ska polisen lämna en rapport om det till myndigheten. Alla ärenden granskas.

Jag ringer till Jordbruksverket för att ta reda på vad som krävs för att avliva större djur. För privatpersoner och för andra som inte är slaktare finns inga formella utbildningskrav. Däremot finns krav på att den som genomför avlivningen skall kunna hantera djur på ett bra sätt och behärska den aktuella avlivningsmetoden. För att licenspliktiga vapen ska få användas vid hemslakt och nödslakt måste det vara angivet på vapenlicensen att ändamålet antingen är jakt eller avlivning av djur. Dessutom måste avblodning alltid göras efter att djuret skjutits även om köttet inte ska bli livsmedel.

Från Rättsavdelning Bergslagens vapenexpert får jag reda på att Polisens tjänstevapen inte behöver ha licens. Han kan inte riktigt svara på om man får skjuta fullt friska större tamdjur med tjänstevapnet. Däremot tror han att polisen i nödfall får använda sitt vapen för att avliva trafikskadat djur om eftersöksjägare inte kan nås.

Det är egentligen Naturvårdsverket som reglerar vilka vapen som är tillåtna vid trafikeftersök. Däremot anger Rikspolisstyrelsen att enhandsvapen inte får användas alls.

Sista ordet är troligen inte sagt kring detta specifika fall och vad som gäller mer generellt.

JONAS WANGSTEN

FÖR 15 ÅR SEDAN SA JAG TILL FARSAN
ATT JAG TYCKTE ATT HAN SKULLE SLUTA MED KORNA.
"INGEN KOMMER ATT TACKA DIG, FÖR ATT DU
JOBBAR IHJÄL DIG MED DE DÄR KORNA" SA JAG.

HAN SVARADE SNABBT OCH PÅ DET SÄTT
SOM BARA HAN KAN. "DU TROR VÄL INTE
ATT JAG ÄR SÅ INIHELVETE KORKAD ATT
JAG HÅLLER PÅ MED DET HÄR
FÖR ATT JAG TROR ATT
NÅGON SKA TACKA MIG
FÖR DET"

SÅDAN ÄR HAN, MIN FAR.
HAN HAR GJORT DET FÖR ATT HAN VILL.
HAN HAR GJORT DET FÖR ATT
HAN TYCKER OM KOR.
HAN HAR AXLAT ANSVARET
VARENDAG I FEMTIO ÅR.

NU HAR HAN FORTSATT ATT TA SITT ANSVAR
OCH SJÄLV TAGIT BESLUTET ATT SLUTA.
SÅ, ÄVEN OM HAN INTE VILL HA NÅGOT TACK,
SÅ HOPPAS OCH TROR JAG ATT HAN FÖRSTÅR HUR STOLT
OCH TACKSAM JAG ÄR FÖR ATT HA EN FAR SOM VERKLIGEN
HAR VISAT VAD DET INNEBÄR ATT TA ANSVAR.

MARTIN MORAEUS, ORSA

MJÖLKPRISET

Mjölkspriserna i 2016 års prisnivå, som alltså innebär att priserna inflationsjusterats, visar att bondens pris för mjölk var relativt konstant fram till början av 1970-talet då priset till bonden ökade mer än inflationen och därmed också priset i butik. Därav Skärholmsfruarnas demonstrationer och Palmes kommentar.

Mjölken tillhör ett av de livsmedel som tidigare har subventionerats. 1989 kom dock Kjell-Olof Feldt tillsammans med Bengt Westerberg med förslaget om slopade mjölksubventioner. Ett förslag som ledde till en hetsig debatt mellan politiker, forskare och bondeorganisationer. Eftersom man vid den här tiden precis hade lanserat nyckelhålsmärkningen kom regeringens folkhälsogrupp fram till att det vore bra om subventionerna försvann då det sannolikt skulle leda till att folk började dricka mindre mjölk, vilket ansågs bra för den folkhälsan.

**VA, KOSTAR EN LITER MJÖLK
SÅ HÄR MYCKET. DET HADE
JAG INGEN ANING OM!**

**UTTALANDE GJORDES AV
OLOF PALME 1972 I SAMBAND
MED SKÄRHOLMENFRUARNAS
DEMONSTRATIONER MOT DE
HÖGA MJÖLKPRISERNA.
EN LITER KOSTADE 2:15 VID
DEN HÄR TIDEN.**

Förklaringen till den stora prissänkningen runt 1990 är alltså den ändrade jordbrukspolitiken som innebar att priserna anpassades till marknadens villkor.

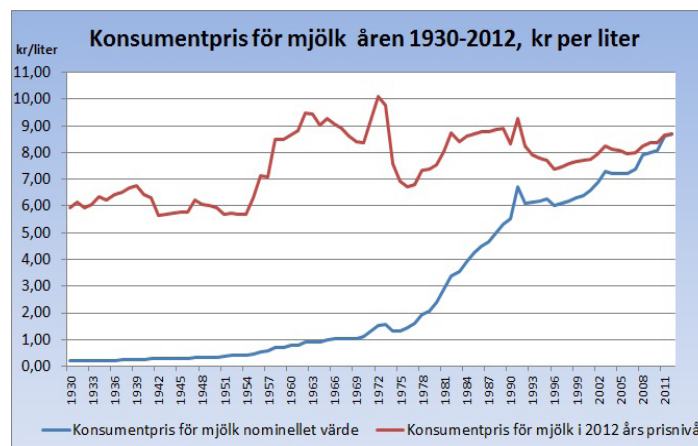
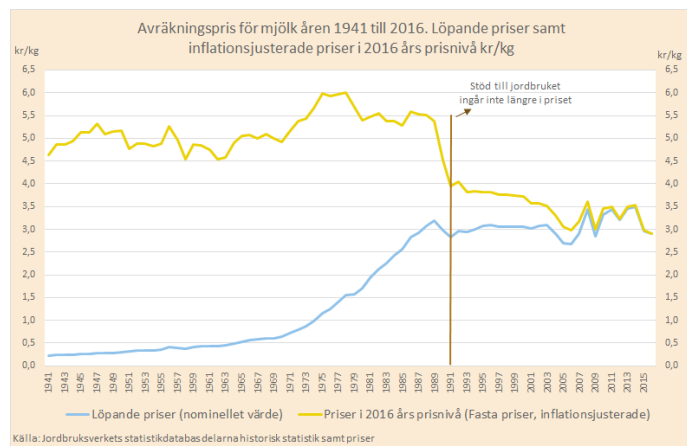
Hur det är det med alla kostnader som mjölkbonden har. Har priset på dessa också stått stilla sedan 1990? Vi kan titta på dieselpriiset. Justerat för inflationen så var priset ca 7 kronor 1990 för att 2019 ligga på ca 16:50. Men då får bonden återbetalning på dieselskatten.

Medan jordbruket och skogsbruket får tillbaka 170 öre per liter av dieselskatten från och med 2016 så är motsvarande nedsättning 331 öre per liter för gruvnäringens arbetsmaskiner. Flyg, sjöfart och fiske betalar ingen skatt alls eftersom de anses verka på en internationell marknad fullt ut.

Med tanke på att mjölkmarknaden är global så undrar jag hur man tänker från statligt håll. Det är världsmarknadspriset som avgör hur mycket mjölkbönderna får betalt...

JONAS WANGSTEN

Grafer från Jordbruksverkets
statistikavdelning

Uppdrag gransknings reportage om en mjölkgård i Hälsingland får mig att tänka på bonden bakom allt.

Jag har svårt att förstå hur man kan låta det gå så långt som det gjort på gården ifråga, men jag tror det mesta beror på ekonomin.

Det finns ingen idag som startar en mjölkgård för att bli rik. Det vet alla att det är omöjligt. Det finns tusen andra företagsidéer som är mer lönsamma. Man gör det för en kärlek till djuren och en dröm om en livsstil som passar en, allt jobb till trots.

VARFÖR KAN DET BLI SÅ HÄR

När man idag inte kan få betalt för kvalitet måste man ha kvantitet, många djurenheter och högmjolkande kor. Med fler djurenheter kommer därmed en större investeringskostnad i alla led. 100 miljoner är småpotatis i sådana sammanhang.

Eftersom den enda förutsättningen för att få lönsamhet i en mjölkgård är att minska utgifterna så minskar även marginalerna.

Säg att du har ett bra tidssparande system för arbetet i lagårn, ett effektivt sätt att ta in och lagra foder, har bra kontakter och rabatter på strö, kraftfoder och annat, toppen!

Allt går bra, men du ligger ändå på marginalen. Helt plötsligt ett sjukdomsutbrott, ökade kostnader mindre produktion - minusresultat. Precis innan man kommer på fötter sänker Arla mjölkpriset. Minus igen, priset går upp och man hänger kvar, i förhoppningen att

det ska vända snart. Pang, en traktor går sönder och det blir minus igen.

Man försöker se till att minska fasta utgifter mer, tar in billig arbetskraft utan utbildning från Litauen, man tränger in fler djur för att försöka få mer betalt. Eftersom man har så många djur, går det inte att själv se till djuren på daglig basis, utan man måste förlita sig på den personal man har. Personer som har en annan syn på djurhållning och djurvelfärd, tillika att man tagit de billigaste, vilket sällan betyder de mest aktiva och arbetssamma personerna. Då blir det ofta en väldigt snabb nedåtgående spiral.

Bonden mår förmodligen skit för att hans livsverk går åt helvete och ägnar mer tid åt att grubbla än att vända på det sjunkande skeppet. Därtill en skuldsatthet som gör att han känner att det är för mycket investerat för att lägga ner. En svenskhet vi har är ju att inte vilja se en

konkurs som en del av företagandet utan nåt man undviker till varje pris. Man kör på för det vänder väl snart?

Jag skulle önska att det fanns en hjälporganisation för bönder som tappat kontrollen över sina gårdar, för tro mig, det kommer bli fler framöver om alla mjölkgårdar måste vara gigantiska för att vara lönsamma.

Ett stöd för personen bakom, så man vågar söka hjälp, så man får hjälp med ett beslut om att vara eller inte vara och hur man kan lägga ner med stoltheten i behåll.

Jag lider verkligen med djuren i inslaget, men jag lider även med bonden som verkar glömmas bort i sammanhanget. Att han blir uthängd utan att nån satt sig in i vad som orsakat allt.

SVEN-ÅKE LUND
Småbrukare i Matfors

JORDBRUKSPOLITIK

PREPPING

MSB

MATKÖ I STOC

Tankar om om självförsörjning växer sig allt starkare i Sverige. Många drömmer om att skaffa en kollonilott eller att flytta ut på landsbygden till en liten gård. Kanske själv eller tillsammans i kollektiv. Att odla, hålla lite djur, ordna sin egen energiförsörjning tilltalar. Det finns utbildningar, kortare kurser och sociala rörelser som hjälper dem som vill förverkliga sina drömmar.

VIKTEN AV ATT FÖRBEREDA SIG FÖR DET OVÄNTADE

Sen finns det en annan variant av samma fenomen. Det att klara sig själv. Det kallas prepping, från engelskans "to be prepared". Att preppa innebär att vara förberedd på det mindre troliga. Det handlar om att ha ett extra förråd med vatten, mat och annat som man behöver för att klara sig om det övriga samhället sviker. Detta är inte osannolikt. För många har det blivit verklighet tex vid kraftiga stormar eller stora snömängder. Strömmen försvinner i veckor, träd faller över vägen och du når inte fram till tex mataffären. För den som inte är förberedd så blir det en jobbig situation att inte kunna värma sin bostad eller ha mat och vatten.

TRE GRUNDPRINCIPER

Faktum är att du är skyldig att kunna ta hand om dig och ditt hushåll i en krissituation enligt information från MSB, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Men jag undrar om det övriga samhället anmodas att tänka i samma banor. Finns denna "prepping" inom kommunerna eller regionerna (det som förr hette landsting). Har de tagit höjd för att klara sin verksamhet vid kris? Hur löser de mat och vatten till skolbarn, sjukhus och äldreboende? Det är deras ansvar. Jag kontaktar därför Petter Nyhlin på MSB för att höra om de vet hur kommunerna hanterar frågan. Petter berättar att MSB inte vet hur kommunerna kan klara en kris. Man gör inga bedömningar av enskilda kommuner och det är inte MSBs sak att göra detta heller. Istället hänvisar han till tre grundprinciper som gäller vi kris.

Ansvarsprincipen

Den som har ansvar för en verksamhet i normala fall har också ansvar om det blir en kris. Det betyder att den vanliga sjukvården tar hand om vården om det blir kris och kommunerna tar hand om skolan.

HUR KLARA OSS VID

Likhetsprincipen

När det är en kris ska en verksamhet fungera likadant som när det inte är kris.

Närhetsprincipen

En kris ska hanteras där den inträffar och av dem som är närmast ansvariga. Det är först och främst de drabbade kommunerna och landstingen som har ansvar för insatsen. Om de inte klarar av detta ska staten hjälpa till.

DEN KOMMUNALA KRISBEREDSKAPEN

För att se hur det faktiskt ligger till med krisberedskapen på kommunal nivå pratar jag med Katarina Lindström som är kommunikationsdirektör i Karlstads

STOCKHOLM 1917

VARAR VI D KRIS?

kommun. Kommunen där MSB har sitt huvudkontor. Har man i Karlstad tagit till sig de tre grundprinciperna vid kris? Hur ser de till att barn och äldre får mat så som de är vana vid. På mina frågor hänvisar Katarina till Räddningstjänsten för kommunerna i södra Värmland. Det är denna som har fått uppdraget att se till att kommunerna sköter sitt ansvar för mat till unga och gamla vid kris.

På Räddningstjänsten i Karlstadsregionen tar jag kontakt med Maria West. Hon är avdelningschef för Säkerhet och ansvarar för krisberedskapen. När jag pratar med henne blir jag lite orolig. Hon svarar svävande på mina frågor kring hur beredskapen är. De har kontroll på läget

men hon vill inte berätta hur. När jag frågar om de har beredskapslager av livsmedel för de kommunala verksamheterna så kan hon inte kommentera det på grund av säkerhetspolitiska skäl. Min tolkning är att någon beredskap inte finns.

HUNGERSNÖD PÅ GRUND AV BRISTANDE BEREDSKAP

Under första världskriget blev det hungersnöd i Sverige. En bidragande orsak var att det saknades beredskap för kris. Det skulle inte ske igen och under mellankrigstiden så byggdes beredskapen upp. När andra världskriget bröt ut fanns i statliga lager exempelvis 350 000 ton brödsäd och en årsförbrukning av de insatsvaror som krävdes för att lantbruket skulle kunna producera mat.

Sveriges befolkning klarade detta världskrig betydligt bättre än det första tack vare politikernas framsynthet att stärka både jordbruk och beredskapslager.

Det vi skall ha i åtanke är att under första halvan av 1900-talet så bodde en betydligt större andel av befolkningen på landsbyden än idag. Det fanns väldigt många fler jordbruk spridda över hela landet.

År 1932 fanns det totalt 428 600 jordbruksföretag i Sverige varav 121 200 brukade 2 hektar åkermark eller mindre. I ett beredskapstal strax innan andra världskrigets utbrott sa Per-Albin Hansson de berömda orden "vår beredskap är god". Något som var militärt felaktigt. Men det var inte den militära försvarsförmågan som han tänkte på. I stället syftade han på den inre beredskapen och främst livsmedelsförsörjningen.

BEREDSKAPSLAGER GER TRYGGHET

Beredskapslager är beteckningen på den förrådshållning som byggs upp i fredstid för att tillgodose samhällets olika behov vid kriser och i krig. Den här tanken levde kvar efter det Andra Världskriget och tog ny fart under det s.k. Kalla kriget. Stora lager av bl.a. läkemedel, olja, bensin och mat lades upp. Under 1980-talet var Sverige självförsörjande på livsmedel till 80-100 %, beroende på hur man räknar. Vi hade också välfyllda beredskapslager vilket gjorde oss till väl rustade inför en kris.

Först efter Sovjetunionens sönderfall började man tro på ”evig fred”. När Sverige gick med i EU några år senare började de styrande förlita sig på att medlemsländerna skulle hjälpas åt. En avveckling av beredskapslagren inleddes. Lagren av livsmedel är nu helt borta och beredskapslager av drivmedel åläggs de företag som handlar med detta. Staten har avvecklat sin 42 drivmedelslager.

ÄVEN FÖRSVARET AVVECKLAR

Statens nedmontering av våra beredskapslager har skett ungefär samtidigt som stora delar av Försvarsmakten har avvecklats. Försvarets roll vid kriser i fredstid är viktig och i takt med att fordon och mob-lager har slumpats bort så minskar deras möjlighet att bistå vid tex allvarliga olyckor eller extremväder.

Men beredskapslager i all ära, de är främst till att fungera under en kortare tid. För att vi skall kunna få mat på bordet under en längre kris så måste vi först och främst ha ett fungerande jordbruk. Som de flesta säkert har hört så pratas det mycket idag om att Sveriges självförsörjningsgrad är låg. Vissa nämner 50% och menar med det att vi importerar livsmedel till ett värde som är lika stort som det vi konsumerar av inhemska matvaror. Fast det här speglar egentligen inte den egentliga självförsörjningen. Eftersom merparten av jordbrukets insatsvaror är importerade så måste vi också titta på hur t.ex. bränsle, maskiner, utsäde och gödsel skall fås fram. Beredskapen måste därför även handla om detta.

Men det här är inget som Christian Jörgensen håller med om. Han forskar vid AgriFood – ett samarbete mellan Ekonomihögskolan vid Lunds universitet och SLU där samhällsekonomiska analyser görs på bland annat livsmedel.

SJÄLVFÖRSÖRJNING ÄR EN DYR VÄG ATT GÅ

Christian Jörgensen menar att om alla länder skulle sträva efter självförsörjning så skulle det vara ett ineffektivt utnyttjande av resurser globalt sett och mycket dyrt.

Han anser att jordbruksstöd är en kostsam åtgärd. Speciellt om det ska vara ekologisk produktion. Sverige kommer att bli fattigare och ha svårare att betala för import vid livsmedelskriser. Det är betydligt billigare att upprätthålla beredskapslager för insatsvaror och livsmedel än att verka för självförsörjning.

– Vi behöver inte oroa oss för att bli utan mat i tider av extremt väder så länge det går att importera livsmedel. Vi kommer alltid att ha möjlighet att handla på den internationella marknaden så länge vi behåller köpkraften och distributionen fungerar. Bara om vi skulle bli avskurna från övriga världen kan en beredskap för att upprätthålla egen produktion bli avgörande, säger han.

ÄR VI EGENTLIGEN SKYLDIGA ATT PRODUCERA MERA MAT?

Så vilka länder skall producera ett överskott som andra länder kan köpa när deras egen mat inte räcker till. Enligt Christian Jörgensen skall vi förlita oss på andra. Tänk om det faktiskt är så att Sverige borde vara ett sådant land.

Hur ser potentialen att producera mat ut i Sverige? Den viktigaste faktorn här är mark för odling och djurhållning. Här är vår försörjningsgrad väldigt god. I ett historiskt perspektiv så har vi haft betydligt mer mark för matproduktion. 1919 brukades 3,8 miljoner hektar åker som nu har minskat till 2,6 miljoner. Arealen betes- och ängsmark har minskat från som mest 1,6 miljoner hektar vid slutet av 1800-talet till

SÄD VID NIL

ca 400 000 hektar idag. Här finns det dock uppgifter som gör gällande att vi använde så mycket som 25 miljoner hektar för bete när skogsbetet räknas in.

Möjligheten att utöka odlings- och betesmark är mycket stor och frågan är om inte det borde vara vår skyldighet.

EGYPTEN VS. SVERIGE

Jag kommer här att jämföra Sverige med Egypten. Man kan så klart undra varför eftersom länderna är extremt olika. Egypten är dubbelt så stort. När Sverige har skog på en väldigt stor yta så har Egypten öken. Egypten är väldigt varmt och i Sverige har vi svårt att odla en stor del av året på grund av det kalla klimatet. Men Egypten och Sverige har i stort sett lika stor åkerareal, ca 2,6 miljoner hektar. Eftersom åkermarken i Egypten är samlad längs Nilen med mycket god bördighet och bevattningmöjlighet så finns det tack vare klimatet väldigt goda odlingsförhållanden. När vi i Sverige tar en skörd så tar de tre på ett år. Nilens årliga översvämningar och bördiga flodslam har sedan forntiden varit en förutsättning för jordbruket. Det sysselsätter idag nästan halva

ENS STRAND

befolkningen och de flesta jordbrukarna är fattiga småbönder.

Men det finns två stora problem för Egypten. När vi i Sverige kan öka vår jordbruksmark om vi vill så kan man inte det längs Nilen. Resten är som sagt öken. Den andra viktiga faktorn är befolkningen. 1950 var vi 7 miljoner i Sverige och det fanns 20 miljoner Egyptier. Båda länderna klarade i stort sett att försörja sig själva. Sedan dess har vi blivit 10 miljoner medan det i Egypten idag bor närmare 100 miljoner människor.

I Sverige klagas det på att städernas tillväxt sker på bästa åkermarken. Med all rätt. Än så länge är det inte en katastrof. Det är det dock i Egypten. När landet har femdubblat sin befolkning på 70 år så innebär det att allt mer av den bördiga marken längs med Nilen tas i anspråk för bostäder och infrastruktur. Befolkningen sprider sig inte ut i öknen. Däremot sprider sig öknen till jordbruksmarken på grund av sandstormar. Egypten är idag allt annat än självförsörjande och kan heller så aldrig bli. I takt med att deras oljeutvinning och därmed inkomster minskar så kommer Egypten att hamna i en allt värre situation.

BYTESBALANSEN

Jag kontaktar Lars Anders Strandberg på Jordbruksverkets statistikavdelning som berättar att Egypten är världens största importör av vete. Runt 1970 så odlade man allt vete som konsumerades men idag är importen långt över 50 %. Av Jordbruksverket får jag även siffror över vår bytesbalans med Egypten. Sverige köper livsmedel från Egypten till ett värde av 100 miljoner kronor. 75% av detta är frukt och grönsaker. Samtidigt exporterar vi för 150 miljoner. 80 % är skummjölkspulver. Trots att Egypten har ett stort behov av spannmål så exporterar vi ingen säd till Egypten. Detta förklarar Lars Anders med att handelsavtal styr och att stora producenter som tex Ryssland förmodligen bättre kan erbjuda det Egypten vill ha.

SÄKRA MATPRODUKTIONEN

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att utreda vilken kost som tillgodoser näringsfysiologiska krav i händelse av höjd beredskap. Utgångspunkten är att Försvarsberedningen anser att Sverige behöver bygga upp en livsmedelsberedskap för att kunna förse befolkningen och Försvarsmakten med nödvändiga förnödenheter vid höjd beredskap och ytterst krig. Livsmedelsverket har fått två år på sig att utreda detta.

– Vad och hur mycket vi behöver äta i händelse av en säkerhetspolitisk kris är ett viktigt ingångsvärde för den fortsatta planeringen av totalförsvaret och livsmedelsberedskapen, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson.

Min fundering när jag läser detta är om inte det här är något som Livsmedelsverket redan borde veta. Det borde inte ta två år att komma fram till något som har varit känt tidigare. Men är det inte så att de börjar i fel ände? Kanske vore det bättre att se på vad det

svenska jordbruket kan producera i händelse av kris. Alltså när import av jordbrukets insatsvaror stryps.

År 2010 fanns det 71100 jordbruksföretag varav 3800 brukade 2 hektar åkermark eller mindre. En minskning med 97% sedan 1932. Vi förlitar oss idag allt mer på att de stora gårdarna skall producera vår mat. Jag anser att regeringens främst åtgärd för att öka vår långsiktiga beredskap är att förbättra möjligheterna för landsbygden att leva. Att öka förutsättningarna för ett livskraftigt småskaligt, diversierat jordbruk över hela landet. Det är detta som ger trygghet i morgon precis som det gjorde under mitten av 1900-talet.

Trycket måste komma nerifrån, inte uppifrån, avslutade Petter Nyhlin på MSB när jag pratade med honom. Då vi nu vet var det "offentliga" står i beredskapsfrågan blir det tydligt att vi måste förändra från gräsrot i dubbel bemärkelse. Undrar bara om det kommer någon stöttning ovanifrån.

ÄR NÄSTA KRIS REDAN HÄR?

När jag började skriva denna text så rapporterades det inte om Corona-virus. Nu när tidningen snart går till tryck så fylls media med rapporter om viruset. Hur farligt det är är svårt att veta. Det som man däremot ser är hur konsekvenserna av de åtgärder som vidtas för att begränsa spridningen påverkar samhället. Milano är en spökstad och det är stiltje i ekonomin. I norra Italien gapar matbutikernas hyllor tomma. Många byar är i karantän. Kinas ekonomi har saktat in med ca 30 %. Världens globala företag lider brist på kinesiska produkter och komponenter. Börserna rasar.

Nyss fick Sverige sina första corona-fall. Undrar om vår beredskap är god?

JONAS WANGSTEN

Vi har den senaste tiden kunnat läsa om vad som närmast beskrivits som ett kulturkrig mot vedeldare och att Trafikverket efter årsskiftet förbjöd folk att lagra ved på sin egen mark. Det är fel, och vi tar det därför från början.

Så länge du håller dig utanför vägområdet har Trafikverket inga synpunkter. Vägområdet är i princip från släntfot till släntfot, och på vägar reglerade efter 1972 ibland även en kantremsa om två meter från släntfot. Ska du göra något i detta område vill Trafikverket

ha något att säga till om. Oavsett om du ska gräva, bygga staket eller lägga en timmervälta. Den uppmärksamme läsaren kan nu dra paralleller mellan Trafikverkets tidigare lite väl långa handläggningstid och att fiberföretagen sökt sig utanför vägområdet.

TIMMERVÄLTA VID ALLMÄN VÄG

GÖR MER RÄTT NU

Det är alltså trafiksäkerheten som säger att du måste ha myndighetens tillstånd för åtgärder i vägområdet. Mellan 2012 och årsskiftet som nyss passerat tog myndigheten inte betalt för hanteringen av ansökningar om dispens för virkesupplag i vägområdet. Även om möjligheten att inte ta betalt finns är regelverkets grundprincip att det ska debiteras avgift, och Trafikverket har i och med införandet av ansökningsavgift närmast sig det regelverk de egentligen har att följa.

– Det står i bland annat vägförordningen att vi ska ta ut en avgift. Det har vi inte gjort innan. Vi har alltså gjort fel tidigare. Nu gör vi mer rätt”, förklarar Sandra Nordahl, Trafikverket.

EN POLITIKERFRÅGA

Regelverk och taxa bestäms av regeringen, varför de politiker som protesterat mot taxan har alla möjligheter att påverka. Trafikverkets beräkning från 2017 landar i en timkostnad om 1400 kronor, varför det är rimligt att anta att myndigheten räknar med att handläggningen av en dispensansökan ska ta två timmar. Alltså motsvarande runt fem heltidstjänster med dagens belastning.

Tar det inte två timmar har sökanden betalt för handläggningstid den inte fått. En uppbörd utan motprestation är att anse som skatt, och således är även det en fråga för de politiker som kritiserat ansökningsavgiften.

STÖRRE FÖRÄNDRING ÄN AVGIFTEN

Det ska även påpekas att Trafikverket inte helt och hållet anslutit sig till regelverket, samt att det går att skönja ett visst, om inte motstånd, i alla fall insikt om problemen med det. Myndigheten ansvarar som sagt för trafiksäkerheten och ska om regelverket hårdas säkerställa att varje välta ligger

trafiksäkert när de beslutar om dispens. Något som objektivt sett är omöjligt vid generella dispenser. Av de omkring 3 600 dispenser myndigheten beslutat om per år är runt 2 400 generella tvåårsdispenser.

Att de generella tillstånden är i fokus riskerar att bli en större förändring än ansökningsavgiften om 2900 kronor. Myndigheten ska under året utreda om de klarar att garantera trafiksäkerheten även med generella tillstånd.

– De generella tillstånden kan vara ett problem och det har påtalats att vi behöver titta på det, berättar Sandra Nordahl. Vi vill inte ta bort dem men vi måste följa lagar och regler, fortsätter hon.

”DET STÅR I VÄGFÖRORDNINGEN
ATT VI SKA TA UT EN AVGIFT.
DET HAR VI INTE GJORT INNAN.
VI HAR ALLTSÅ GJORT FEL TIDIGARE.
NU GÖR VI MER RÄTT”

Helst hade hon sett att det gick att fortsätta med generella tillstånd. Både för branschens och myndighetens skull. Skulle varje av landets 20.000 vältor vid allmän väg, kräva enskild ansökan och varje ansökan tog två timmar skulle det kräva 25 heltidstjänster. Till en kostnad om 56 miljoner för skogsbruket. Pengar som omfördelas från landsbygden till statsapparaten. ”Vi vill hålla det enkelt. Inte överadministrera för branschen”, förklarar Sandra Nordahl.

VAD HÄNDER UTAN TILLSTÅND?

Vad händer då om man inte ansöker om tillstånd, utan bara skotar ut och lägger timret i vägområdet ändå? Lagen säger att det inom vägområdet inte får uppföras byggnader och

anläggningar eller utföras andra åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten eller vara till olägenhet för vägens bestånd, drift eller brukande. Lagen säger vidare att om något sådant ändå sker utan tillstånd har trafikverket rätt att vidta rättelse. I fallet med timmervältor menar Trafikverket med stöd i detta att de har rätt att på ägarens bekostnad transportera bort timret.

Det har dock inte gått att läsa att ett sådant beslut är möjligt att verkställa innan det vunnit laga kraft. Det torde således inte hända något för den som bara lägger upp en välta utan tillstånd. Först ska myndigheten uppmärksammas på den tillståndslösa vältan. De ska sedan kontakta ägaren och be denne vidta rättelse och kommunicera ett beslut om att transportera bort virket. Ägaren har möjlighet att överklaga beslutet, och när ärendet passerat förvaltningsrätterna har virket, oavsett rättens beslut, ändå levererats.

FÖRÄNDRA VÄGLAGEN

Myndigheten är således i praktiken tandlös när det gäller tillståndslösa vältor. De enda som upplever konsekvenser av införandet av en ansökningsavgift och eventuellt slopade generella tillstånd är de som sköter sig. De som inte sköter sig har alla möjligheter att förhålla ärendet till dess att timret ändå åkt iväg.

Då det dessutom torde vara en administrativ mardröm för såväl bransch som myndighet om de generella tillstånden togs bort borde den mest aptitliga lösningen vara att riksdagen beslutade om en förändrad väglag som inte längre krävde dispens för vältor men straffade de som lagt dem trafikfarligt. Något som underlättat för såväl bransch som myndighet – och inneburit förbättrad trafiksäkerhet.

PER-OLA OLSSON
magasinetlandsbygd.se

EN ÖMSINT SKILDNING AV DEN TID SOM FLYTT

I början av 80-talet var jag i de sena tonåren. Ett av mina stora intressen var fotografering och speciellt att skildra naturen. Givetvis prenumererade jag på tidningen Foto. Bland många fantastiska fotografier fastnade jag för Tore Hagman. Minns hans underbara bilder från till exempel Halle- och Hunneberg strax söder om Vänern. Alltid kvadratiske bilder. Alltid med det där speciella djupet.

SMÅBRUKETS SKILDRE

Tore Hagman föddes 1952 i Vårgårda. Orten som förr var mest känd för cykel. Vi kommer ihåg bröderna Fågelum som skördade stora framgångar under 1960-talet. Idag utmärker sig Vårgårda med sin mycket aktiva fotoklubb. Tore har varit yrkesverksam som fotograf med inriktning på natur sedan 1980. Han förknippas i första hand med miljö- och landskapsbilder och mest känd har han kanske blivit för sin skildring av småbrukarbygderna. 1987 kom boken *Mulens marker* och 30 år senare uppföljaren *Åter till mulens marker* där vi kan ta del av hur exakt samma platser har förändrats.

Min egna "karriär" som naturfotograf kulminerade med att jag fick ett fotografi utsett till månadens bild. Ett helt uppslag i tidningen Foto. Samma år, 1982, började Tore resa runt i sina hemtrakter för att skildra den småbrukarbygd som han växte upp i men som höll på att försvinna.

Under 1900-talets två sista decennier besöker Tore många småbrukare runt om i bygderna. Han träffar bröderna John och Karl med ardennern Tösen i Långasjö. Är med på novemberslakt hos Lennart Jacobsson i Vråna.

Blir bjuden på kokkaffe och hembakt när Dora och Hans tar en paus i ängsslåttern i Hallebo. Pratar stenmurar med Sven Johansson i Eklanda by.

Tores nya bok *Vår tid med jorden* skildrar människorna bakom de hävdade markerna. Den sista generationen som slog med lie, hade korna på utmarker, hamlade träd för vinterfoder, hantverkade under långa vinterkvällar och skördade haven med självbindare. Den sista generationen av många på sin gård.

GRIPANDE BERÄTTELSE

Boken är givetvis en fantastiskt vacker fotobok. Böljande landskap med betande djur och höhässjor. Men framför allt människor i arbete. Vedhugning, mjölkning, hästkörning, vattenhämtning och potatisupptagning. Fast det jag främst slås av är berättelserna. De nära och respektfulla orden som skildrar livet på de små gårdarna. Hur Tore på ett lågmält sätt låter oss följa med in i det mödosamma slitet för överlevnad.

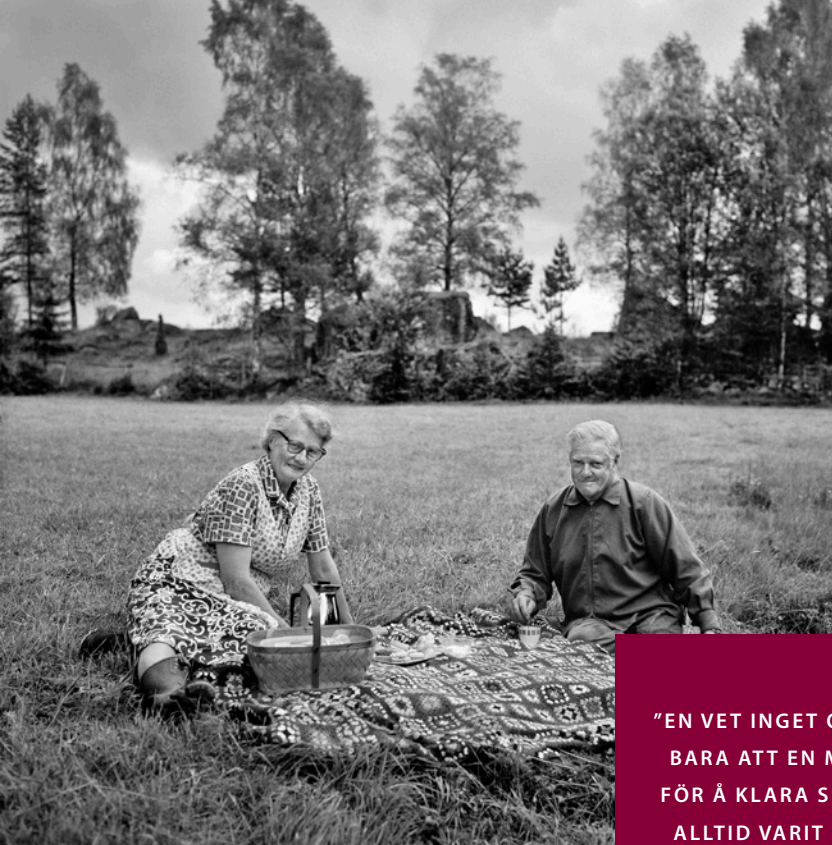
Jag kommer att tänka på Sune Jonsson som med sina bilder har skildrat den enskilda människan, särskilt på den västerbottenska landsbygden och i dess odlingslandskap. Nästan alltid i svartvitt. Precis som Tores foton i *Vår tid med jorden*. Det är kanske inte så konstigt att boken inleds med ett citat av Sune.

"Det gäller att lägga krokben för tiden och rädda hotade miljöer, människor och företaget så att vi även i framtiden kan möta dem. Åtminstone i dokumentära fotografier."

Vår tid med jorden är en ömsint skildring av bönder som brukade sina marker med stor respekt för djuren, naturen och livet. Nu är de flesta av de som Tore träffade borta och med dem också deras gårdar.

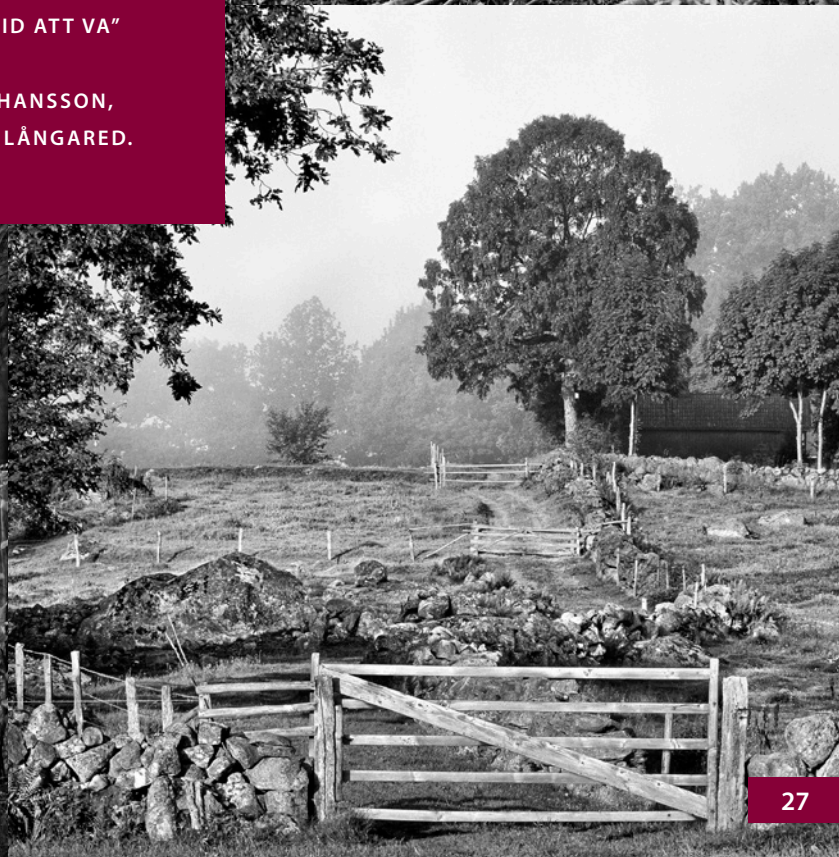
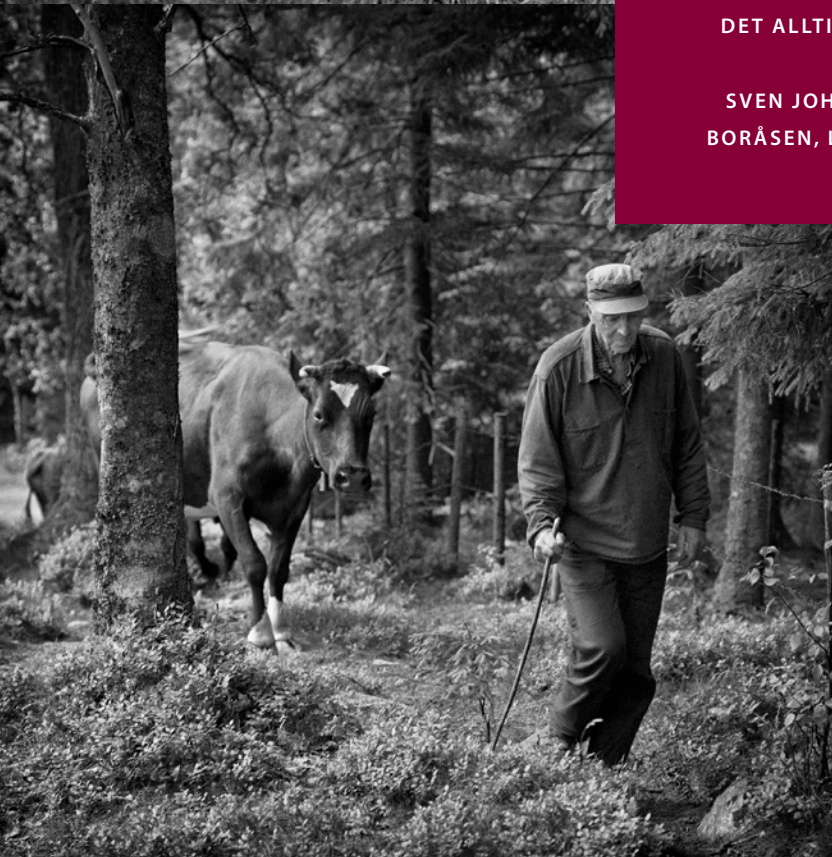
JONAS WANGSTEN

Boken kan beställas på Tores hemsida
torehagman.com

"EN VET INGET OM FRAMTIDEN.
BARA ATT EN MÅSTE HA MAT
FÖR Å KLARA SIG. SÅ HAR DET
ALLTID VARIT Å SÅ KOMMER
DET ALLTID ATT VA"

SVEN JOHANSSON,
BORÅSEN, LÅNGARED.

Här kan alla medlemmar annonsera gratis.
Senast den 15 maj vill vi ha din radannons
inför nästa nummer. Skicka din annons till
info@sverigessmabrukare.se eller
Småbrukaren, c/o Jonas Wangsten,
Åshammar Prästgården 1, 664 91 Grums.

SÄLJES

KRAV-certifierad matpotatis

Connect mjölig, och Sava fast, 10kg 140kr,
25kg 250kr. För beställning ring:

Torbjörn Ohlsson Önnestad/Ullstorp
Skåne. Ring 076-814 90 47, 044-701 07

Stora smågrisar

Flerraskorsningar härdiga och lämpliga
till uteliv. styckevis eller i grupp för vidare
uppfödning 700kr/st. Även hel eller ½
gris styckad och klar för frysen. Slaktade
på kontrollslakteri 40kr/kg.

Anders Söberg Vollsjö/Bjälkhult
Skåne. Ring 0706-706 752

Lokselar och sadel

Lokselar i storlek från Shetland till
Ardenner. Pris bestämmer vi tillsammans
efter att respektive sele provats.

Sadeln passar fjordhäst och är i gott
skick. Pris 300 kronor.

Ring Stefan på 0120-61133
Årvidaberg, Östergötland.

Liten gård i norra Skaraborg

Gården omfattar ca 1,6 ha skog och 4 ha
åker/betesmark. Sidoarrende kan överlåtas.

Bostadshus 186 m², fårstall 360 m²,
halm/foderlager 112 m².

Maskiner och färbesättning på
ca. 50 tackor kan överlåtas.

Gården är KRAV-certifierad.

Kontakta Bengt Wahlström, 070-6362522
för mer information

SLAKTERI SÖKER NY ARRENDATOR

Kännestubba är en liten by som ligger cirka
två mil från Sävsjö. I början av januari
besökte Småbrukarna tillsammans med Per
Nilsson, rådgivare inom livsmedelsfrågor,
Kännestubba lamm- och viltslakteri.
Sedan några år har det inte varit i drift och
nu söker man en ny arrendator. Enligt Per
är anläggningen nyckelfärdig och redo för
en ny arrendator.

Efterfrågan på småskaliga slakterier är
stort. Ett charketuri i Sävsjö är intresserad
att köpa upp kött därifrån och även
Sävsjö biogasanläggning är intresserad
av slaktresterna. Det som saknas är
arrendatorn. Känner ni någon, eller är
du själv intresserad? Hör av er till
redaktionen för vidare upplysning.

ÖREBRO

VÅRRESA

Vårresan går i år till Sjärsunds slott strax söder om Askersund. Vi samlas vid Skogstorpsskolan kl 09.30 och åker med egna bilar mot Stjersund.

Här får vi en guidning av Mikael Gillbertsson. Lunch intar vi i Stjersunds Slottscfé och möjlighet finns att handla trevliga saker i butiken.

På eftermiddagen fikar vi i Caféet vid Bona handelsträdgård. Där kan vi få guidning av odlingarna inkl blåbärsodlingen. Vi har möjlighet att inhandla växter m.m..

Anmäl dig senast den 10 maj till Bernt-Inge Johansson, 070-576 19 26 Ebbe Hörman, 070-285 12 67

SKÅNE

FRÖ OCH PLANTBYTARDAG

Även i år anordnar vi en dag då vi kan byta och sälja frö och plantor. Vi träffas söndagen den 31 maj kl. 14 på Den Gamles Gård, Sniberup, Hörby.

Tag med det du vill avyttra/byta och köp hem det du saknar av blomster, grönsaker, träd, buskar mm. Om du inte har något att byta eller sälja så kom ändå. Stora möjligheter att finna något spännande att ta med sig hem till den egna täppan. Tag gärna med egen fikakorg..

För mer info tag kontakt med Per Ola Ohlsson, 0703-67 24 02

SÖRMLAND

ÅRSMÖTE

Den 18 mars kl. 19 träffas vi för årsmöte på Skebokvarns gård.

Vi inleder kvällen med en genomgång av året som gick och fortsätter sedan med årsmötesförhandlingarna.

FÖREDRAG

Småskaligt, Ekologiskt och Härodlat

Var kan jag handla bra mat från lokala producenter och vilken mat kan jag odla själv? Vad vill Förbundet Sveriges Småbrukare? Dessa och många andra frågor till får du svar på den 18 april kl. 13-15 på Kulturhuset Ängelen, Katrineholm.

Du anmäler dig till Håkan Nyström på 070-452 72 82.

För mer information se Facebook-sidan Småbrukare i Sörmland.

TRÄDGÅRDSVANDRING

Lördagen den 13 juni kl. 14 är vi välkomna till en trädgårdsvandring hos Paul Teepen på Solbacka gård i Hållsta.

SÖDERTÖRN- UPPLAND

ÅRSMÖTE

Lördagen den 18 april kl. 14.00 kallar vi till årsmöte på Överjärva gård i Solna. Vi träffas vid Fårens Hantverksbod. Årsmöteshandlingar kommer att finnas tillgängliga på mötet.

Gården ligger nära Ulriksdal station. Lätt att ta sig med pendeltåg från Uppsala, eller söderifrån, Märstapendeln.

Direkt efter mötet får vi en intressant guidning av gården, som har en spännande historia med rötter i vikingatiden och ett levande småbruk. Ta med litet fika! Välkomna hälsar styrelsen!

Anmälan eller frågor till Ulla Alm på ullaalm.biogeo@telia.com eller telefon 070 730 0965.

MÖT LAMMEN

En fin upplevelse. Lammhagen är öppen med guidning på Överjärva gård i Solna Den 2 och 3 maj 11.00 – 16.00.

MIDSOMMARAFTON

Fira midsommarafton med oss den 19 juni. Gör din egen blomsterkrans! Frågor besvaras av Ulla Alm, tel. 070 730 0965.

SEMESTER + BYALIV = BYMESTER !

Hur skulle det vara att bo i en by? Alltså inte en by som i en samling hus utan i en riktig bygemenskap, där man faktiskt förvaltar något tillsammans? Många är vi som träffas av en längtan när vi föreställer oss ett liv som låter oss leva, äta och arbeta närmare jorden och varandra. Hur skulle en modern Bullerby kunna se ut, där vi kombinerar gårdagens kunskap om att leva och producera tillsammans, med dagens teknik och en holistisk syn på människan och naturen? Och hur bygger vi socialt hållbara relationer och en demokrati som skapar tillit? Detta tänkte vi utforska tillsammans under en vecka i sommar, då vi provar på byaliv i praktiken.

3 - 9 AUGUSTI - 2020

Den 3 - 9 augusti 2020 kommer vi att samlas i byn Lungsjön i Sollefteå kommun, en by som bland annat byggde sitt egna vattenkraftverk redan 1918, är bredbandsuppkopplad och har en egen hoppborg i sin sjö. Vi umgås kring mat och samtalsverkstäder, som varvas med valfria guidade utflykter i trakterna kring Lungsjön för att besöka getgårdar, kvarnar, skogsbeten, sågverk, slakterier och byaföreningar med mera. Varmt välkommen med din ansökan!

Kontakt:

Petra Henriksson
Utvecklingsledare
Bredbandsbullenbyar
070 - 354 81 05
Maria Engelbrektsson
Byakademin
073 - 046 38 55

ANMÄLAN

Maila några rader om dig själv till
petra.henriksson@sollefteå.se

Pris: 4500 :-

Mat och boende ingår
Sista anmälningssdag 14 Juni

I samarbete med **Byakademin**, **Nipakademin** och **Lungsjöns FF**

LOKALAVDELNINGAR

I lokalavdelningarna hittar du dina närmaste småbrukarvänner. Välkommen att kontakta förbundet om du vill starta en lokalavdelning där en sådan saknas.

Småbrukare i Jämtland-Härjedalen

Eva Holmgren
Havsnäs 645, 833 95 Strömsund
070-23 78 678, eva-larsholmgren@hotmail.com

Småbrukare i Dalarna

Yngve Thorne
Skattlösberg 14, 770 12 Sunnansjö
0706-25 96 06, yngvethorne@gmail.com

Örebro läns Småbrukare

Bernt Inge Johansson
Långgällagatan 34 Åbytorp, 692 73 Kumla
0705-76 19 26, johanssonsfarm@telia.com

Småbrukare i Värmland

Lennart Svahn
Ransbysätter 80, 686 97 Lysvik
0706-80 56 70.

Småbrukare i Väst

Inger Jochnick
Heden 6, 464 95 Dalskog
0722 -13 09 32, ingerpm@hotmail.com

Skaraborgs småbrukare

Jerker Andersson
Flakeberg 118 Olunda, 467 94 Grästorp
0514-310 17, ekojerker@telia.com

Småbrukare i Sjuhärad

Magnus Elsius
Ryda Häljesgården 2, 511 99 Sätilla
070-89 21 154, magnus.elsius@gmail.com

Småbrukare i Halland

Erik Fälth
0735-32 18 30
erikfalth@hotmail.com

Småbrukare i Kronoberg

Kennerth Fransson
Källeberg, V. Stamphult 102, 36194 Eriksmåla
0471-420 73, 0705-10 66 28, kennerth.f@telia.com

Småbrukare i Skåne

PerOla Ohlsson
PI 2585, 281 95 Vankiva.
0703-67 24 02, perolaohlsson@outlook.com

Småbrukare i Hälsingland-Gästrikland

Anders Persson
Tjärnvik Gård 410, 826 91 Söderhamn
072-715 57 82, info@ecografica.se

Småbrukarna Södertörn-Uppland

Ulla Alm
Överjärva gård, 170 68 Solna
070- 730 09 65, ullaalm.biogeo@telia.com

Småbrukare i Sörmland

Håkan Nyström
Närlanda Solhem 1, 640 33 Bettna
070-452 72 82, solhem2012@hotmail.se

Småbrukare i Östergötland

Helen Åberg
Kärnhult 2, 615 92 Valdemarsvik
073 7603455, aberg.helen@gmail.com

Småbrukare i Jönköpings län

Rolf Andersson
Erik Dahlbergsgatan 3, 563 31 Gränna
0730-51 06 14, rottle.smabruk@gmail.com

Småbrukare på Gotland

Håkan Tornell
Stenkyrka Stenstugu 154, 624 42 Tingstäde
070-598 80 31, rodmosse2@hotmail.com

Östra Smålands och Ölands småbrukare

Lars-Erik Jonsson
Sjöboda 211, 384 93 Ålem
0499-250 11, 0703-20 23 34, www.smabrukareoso.se

Blekinge

Vilande

POSTTIDNING B

Småbrukaren
c/o Lena Larson
Torget 3 C
571 68 Malmbäck

WILSSONS AB

BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Vi hjälper till med:

Bokförling
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

Gunnar Wilsson
0511-161 65
Wilssons Bokföringsbyrå AB
Erik Järnåkers gata 8, 532 37 Skara
info@wbbab.se

Välkommen till

Hantverk
från grunden!

Öppet: Vard 9-18 • Lör 9-13
Söndagar 9-13 (juli)

Örebro • 0204-300 25
www.hugoscharter.se

INOMGÅRDSMEKANISERING

Tillverkning och försäljning

- Stallinredning för nöt, får och gris
- Hästboxar i standardutförande och specialtillverkning
- Utgödslingssystem
- Ventilationsutrustningar
- Vattensystem, koppar och ventiler
- Rör, rördelar, slang och pumpar
- Stort järn- och plåtsortiment
- Försäljning av betongbyggvaror, spalt och gummimattor
- Stort tillbehörssortiment i lager

Ring eller besök oss!

SIKO® AB

273 98 SMEDSTORP • 0414-51300
info@smisthorp.com www.smisthorp.com

Mjöl av närproducerad spannmål,
stenmalet råg- och grahamsmjöl

Foder till nöt, svin, häst, får, fågel,
hund, katt och smådjur

Djurtillbehör och bränslepellets

Personlig service i lantlig miljö

Orgavägen 6, 617 31 Skärblacka
Tel: 011-571 51 • www.orgakvarn.se